

SZAKÁLL LÁSZLÓNÉ

A Révész István Helytörténeti Gyűjtemény

Dunakeszi Budapest északi szomszédvárosa. Egyik része, Alag 1910-ben lett önálló község, majd 1950 után a település összevontan újra Dunakeszi néven éli életét. Lakossága területi megosztásban, különböző társadalmi rétegeket képviselve, más és más szokásrendszerben élt. A település ősi részén mezőgazdasággal, az alagi részen a XIX. század végétől versenylovak trenírozásával, versenyeztetéssel foglalkoztak, a Gyártelepen (Műhelytelepen) 1926-tól a MÁV Főműhelyben jelentős számú ipari munkás dolgozott. Az 1950-es évektől a kép erősen megváltozott. A földtulajdon elvesztése a gazdáktól életmódváltotatást követelt. A település iparosodása, illetve az épülő lakótelepek egyre több embert vonzottak az ország minden részéről. A lakosság száma 8-10 ezerről napjainkra 35 ezerre emelkedett. Dunakeszi 1977-ben városi rangot kapott.

A 2002 óta Révész István, volt dunakeszi plébános, majd tábori püspök nevét viselő Helytörténeti gyűjtemény a Városvédő és Városszépítő Egyesület kebelében működik és igen fontos feladatot tölt be. A gyűjtemény általam történet létrehozása, bővítése összefügg pedagógustevékenységem minden mozzanatával, változásával.

Első tárggyűjtésem 1967 nyarán történt. Úgy éreztem, Dunakeszi parasztsaládjainak bizalmát bírom annyira, hogy felmehessek egy-egy padlásra. M. Tóth Józsefné Mari néninél találtam nagyméretű csörgő korsót tatai fazekasok mintázatával, amelyet tulajdonosa 30-40 évvel azelőtt vásárolt a váci piacon. Majd négy lábú fakrumplinyomót, amelyet helyi asztalos készített a belevéssett 1932. évben. Kezdetben lakásom díszei lettek ezek a darabok, de híreszteltem: „Kiállításra szánom a gyűjtött anyagot”. 1977-ben az (akkor a 3. Számú Általános Iskola és Gimnázium nevet viselő) iskolám igazgatója, Novák István az iskolaépület fennállásának 50. évfordulója alkalmából ünnepséget rendezett, amelyre kiadvány is született. Az ünnepség keretében megrendezett iskolatörténeti kiállítás iskolamúzeum kezdetét jelentette, amely azonban csak rövid életű volt. Anyagát a már gyűjtött néprajzi anyaggal együtt az iskola egyik helyiségében raktároztam, őriztem.

A következő években rendezett kiállítások egy része helytörténeti jellegű is volt, és jó alkalmat teremtett néprajzi, hely- és iskolatörténeti tárgyak, fotók gyűjtésére. Ezen témakörökben akkor már országosan és helyileg is volt mozgolódás. Emlékszem, a Hazafias Népfront községi szervezete, már az 1970-es években vetélkedőket szervezett a fiatalság bevonása céljából. 1979-ben a vetélkedő győztese az iskolám lett, amit a sikeres gyűjtésnek köszönhattünk. A Hazafias Népfront keretein belül női klub alakult Czermann Mihályné óvónő irányításával.

Az összejöveteleken kézimunkáztak, majd meghívták Tóth Mariska dunakeszi születésű nyugdíjas tanítónőt, aki érdekfeszítően mesélt a múltból. Továbbá paraszttasszonyokat hívott meg a titkár. Újfalusi Istvánné, Gombai Mihályné, Béki Lajosné, Sípos Györgyné meséltek a régen történekről: keresztelőkéről, lakodalmakról, temetésekről, öltözködésről, szokásokról. Ezeken az összejöveteleken én is részt vettem Torma Győzőné kolléganőmmel, aki évekig helytörténeti szakkört vezetett iskolánkban. Az említett négy asszony mozgatója lett a folyamatos gyűjtésnek. Különösen Békiné Terus néni, aki huszonnégy saját készítésű népviseleti „keszi babával” gazdagította a gyűjteményt. Az 1980. évtől lehetőséget kaptam a Honismereti Akadémiákon

való részvételre. Az előadások témái, a tájházak, múzeumok és publikációk megismerése és az ott folytatott beszélgetések mélyen rögződtek tudatomba, szívembe, lelkembe.

1994-ben, 39 szolgálati év után, ebből 15 évet igazgatással eltöltve, fáradtan vonultam nyugdíjba. A nyár elég volt a regenerálódáshoz. Izgatott az iskolában hagyott gyűjtemény sorsa. Felvettem a kapcsolatot az 1989-ben megalakult Városvédő és Városszépítő Egyesület elnökével, Hámor Józseffel. Az egyesület felvállalta a gyűjtemény elhelyezését, annak fenntartási költségét. A kollekció Dunakeszi központjába, a Szent István út 25. szám alatti, magántulajdonban lévő családi házba került.

A gyűjtemény első otthona a Szent István úton

A megnyitó 1994. november 25-én volt, összekötte Salamon György festőművész Dunakeszi tabáni képek című kiállításával. Nagy volt a dunakesziek boldogsága, örültek, hogy múltjukkal törődik valaki. Akkor kapta a gyűjtemény a helyi asztalos által készített, csaknem százéves, de jó állapotban lévő ágyat szalmazsákkal, továbbá sublót, szobai asztalt, falitükröt, tányérokat, szentképeket, családi képeket. Terus néni népviseleti „keszi babái”, lakodalmas menetben álltak az asztalon. Alagról és a tréningtelep életéről Száraz György helytörténészről kaptunk anyagot. Egy év múlva hidegzuhanyként ért a hír, hogy a ház eladó. Innen menni kell! A probléma azonban csakhamar megoldódott. A Fő út 110. szám alatti családi ház önkormányzati tulajdonba került. Miután megüresedett, az önkormányzat szerződésileg az egyesület ingyenes használatába adta, a gyűjtemény fenntartását az egyesület vállalta. A kétszobás, előszobás, központi fűtéssel rendelkező ház felújítása társadalmi munkában történt.

1996-ban boldogan rendezkedtem be segítőtársaimmal az épületben. A babák zárt vitrint kaptak. Az egyik szobát dunakeszi öltözetekkel, bútorokkal, lakodalmas menettel, gyertyát vivő Mária-lányokat ábrázoló babákkal, szakrális tárgyakkal, bekeretezett rezgős menyasszonyi koszorúkkal, családi képekkel rendeztük be. A másik szobában tárlókon helyeztük el a kisebb mezőgazdasági, kézművari és háztartási eszközöket, régi iskolaszereket. Itt látható egy 1890-es évszámmal ellátott, pingált sarokpad, parasztasztal két székkal, sublót üvegekkel (lakodalmas borosüveg, tejesüveg, szódásüveg helyi szikvízgyártó emblémájával stb.). A falakra régi képek (egyesületek, épületek, oklevelek, iskolai csoportok stb.), az előszobába az alagi

tréningtelepre és a Gyártelepre utaló képek, tárgyak kerültek. Itt kapott helyet a Dunakeszi (ősfalu) és őskortól 1950-ig című kiállítás. A ház mellett egy szoba-konyha-kamrás épület áll, amit raktárnak használunk. Itt tároljuk a vaseket, a boronát, a szétszedett szekeret stb.

A tárgygyűjtést a Pest Megyei Levéltárban történt kutatással, a Szent Mihály- és Szent Imre templom Historia Domusából készített jegyzetekkel és interjúkkal egészítettem ki. Ezzel párhuzamosan a Nyugdíjas Klub tagjai lelkesen gyűjtik a relikviákat másolásra, de leginkább ajándékozási céllal. A másolás és a fotoreprodukciók költségét a Városvédő és Városszépítő Egyesület megtéríti. A másolatokat Hohner Miklós helyi fényképész kedvezményesen készíti.

A gyűjtemény állománya a következő: 3537 db fotó és kép, 17 db emléklap, 40 db ágylap és ágylap, 6 db berliner, 6 db fehér jupli, 34 db színes jupli, 15 db fehérenemű, 30 db fejkendő, 5 db férfi ruha, 20 db klott kötény, 2 db lábbeli, 3 db nyárka, 18 db nyakrakendő, 11 db pruszlík, 48 db ráncos szoknya, 18 db slingelt kendő és koszorú, 16 db vállfoltos ing, 21 db egyéb ruha, 31 db Keszi baba, 842 db irat, 225 db kézirat, 24 db bútor, 84 db diákép, 47 db díj, 34 db folyóirat, 137 db háztartási eszköz, 12 db iskolaszer, 48 db kézimunka, 97 db kitűző és pecsét, 17 db konzervgyári emlék, 204 db könyv, 28 db lovas emlék, 43 db mezőgazdasági eszköz, 17 db üvegnegatív, 44 db oklevél, 14 db plakát, 108 db szakrális tárgy, 63 db szerszám, 17 db tablósorozat, 41 db térkép, 97 db tervrajz, 24 db üveg-tárgy, 51 db egyéb tárgy, összesen 6300 db tárgy.

Keszi babák esküvői viseletben

Az utóbbi időszakban a gyűjtemény anyagának felhasználásával még az alábbi kiállításokat rendeztük, illetve járultunk hozzá megrendezésükhöz: *Alag és a tréningtelep története* (Széchenyi István Általános Iskola), *Gyártelep 75 éves* (József Attila Művelődési Központ), *Városunk 25 éves* (Helytörténeti Gyűjtemény), *60 éves a gyártelepi Jézus Szíve templom* (plébánia

előadóterem), *Magyarország a XIII. század tükrében* (kántorház), *Egyháztörténeti kiállítás* (Szent Mihály-templom).

2004. október 23-án emléktábla avatásra került sor. Tudomásunkra jutott, hogy Gérecz Attila 1956-os szabadsághős, költő a Gyártelepen született. Az emléktábla-avató ünnepségen Turcsány Péter mondott beszédet. A megemlékezés hagyományát a Bárdos Lajos Általános Iskola tanulói vállalták.

A gyűjtemény egy részlete napjainkban

2004-től minden szeptemberben – a Nyugdíjas Klub ének- és táncsoportjával, vőfélyel, rigmusokkal, dalokkal, ételekkel, viselettel – felelevenítettük a hagyományos dunakeszi lakodalmat.

A Helytörténeti Gyűjtemény látogatottsága közepesnek mondható. A város öt általános iskolája fokozatosan megszokta létét. Az osztályok, napközis csoportok vezetői telefonon egyeztetik velem látogatásuk időpontját. Miután harmadik osztálytól a honismeret tantervi anyag, a pedagógusok gyakran elhozzák a tanulókat. Igyekszem életkorukat, érdeklődésüket figyelembe véve ismertetőt tartani a város hagyományairól, fejlődéséről. A lakóhelyünk testvérvárosai (Székelykeresztúr, Casalgrande, Ószandec) érkező vendégek is rendszeresen ellátogatnak a gyűjteménybe. Budapestről is érkeznek csoportok. A hatodik éve határon túli egyetemistáknak és főiskolásoknak rendezett nyári egyetem résztvevőinek látogatása is minden nyáron megtörténik városnézéssel összekötve. A takarítás, nyitás, zárás, vezetés az én feladatom, amit merő egyszerűségről végzek, ahogy Dányi Miklós is a gazdasági ügyintézés. Belépődíj felnőtteknek 100 Ft, nyugdíjasoknak és tanulóknak 50 Ft. Az utóbbi időben sűrűn keresnek anyagot a gyűjteményben felsőfokú oktatási intézmények hallgatói dolgozatok, disszertációk elkészítéséhez. A szolgáltatás ellenértékeként munkájuk egy példányát leadják a gyűjteménybe.

Bízom abban, hogy szeretett munkám eredménye majd jó kezekbe kerül, és továbbra is szolgálja a „gyökerek” lelkes kutatását, valamint az értékek megőrzését. Dunakeszi-Alag sok-sok értéket rejt magában, amit minél több gyermeknek és felnőttnek fel kell fedeznie, hogy jól érezze magát lakóhelyén.

